

Tarih: 29.8.2023

Cumhuriyet Meclisi Başkanlığı,
Lefkoşa.

"Ceza (Değişiklik) Yasa Önerisi"ni ilişikte sunar, İçtüzüğün 81'inci maddesi uyarınca gereğini saygılarımla arz ederim.

Tufan Erholmur

Onur Talat

Ürün Solyal

Sıla Uşar

Ceyhan Birinci

Biray Hamzaoğulları

Şifa Çolatocu

Fide Kürşat

Filiz Besi

Erol Şahin

Doğuş Derya

Fikri Toros

Samir Örsel

Amr Alenay

Teberrük Uğur

Devrim Baran

Arman Çarden

CEZA (DEĞİŞİKLİK) YASA ÖNERİSİ

GENEL GEREKÇE

İngiliz Sömürge İdaresi döneminde yürürlüğe giren Fası 154 Ceza Yasası, birçok hükmü açısından günümüz modern hukuk devletlerinin insan hakları alanında ulaştığı noktanın çok gerisinde kalmıştır. Çıkış noktası Kraliçe'yi, Kraliçe'nin Birleşik Krallık Hükümeti'ni ve Koloni Hükümeti'ni korumak olan ve 'müfsit niyet' (yıkıcı niyet) gibi kavramları içeren bazı düzenlemelerin sınırları ne kadar 2007 yılında yapılan değişikliklerle önemli derecede daraltılmışsa da, günümüzde bu kavramların Ceza Yasası içerisindeki sınırlarının yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir.

Özellikle siyasi makamlara karşı Müfsit niyetle yapılan yayınları bir suç olarak nitelendiren bu ceza düzenlemeleri, baskıcı zihniyetlerin elinde düşüncelere karşı kullanılma tehlikesi taşımakta ve bu nedenle düşünce özgürlüğü açısından ciddi anlamda bir tehdit oluşturmaktadırlar. Anglo - Sakson Hukuk Sisteminden adaptasyon yoluyla hukuk sistemimize dâhil olan ve 'aşağılama' 'küçük düşürme' gibi değer yargıları üzerinden ifade edilen bu hükümlerin hedefinde, özellikle devletin ve/veya hükümdarın bekasına yönelen muhalif düşünceler yer almaktadır. Halbuki, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) uyguladığı ölçütlerden en önemlilerinden biri, hakaret içerdiği iddia edilen düşünce açıklamalarının olgusal temellere sahip olup olmadığıdır.

AİHM bilhassa politik eleştirilerin, gazetecilik faaliyetlerinin ve kamu yararına ilişkin bir tartışmaya katkı sunan görüşlerin topluma sunulmasında ve basın özgürlüğünün kullanıldığı ve kamuyu yakından ilgilendiren konularda gerçekleşen tartışmalarda, salt hakaret veya sebepsiz kişisel saldırı eşiği yüksek tutulmaktadır. Bunun amacı her türlü kaba ve aşağılayıcı ifadeyi ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmek değil, politik eleştirilerin devletler tarafından cezalandırılmasını engellemektir.

AİHM kararları göstermektedir ki, kişinin siyasi sorumluluğunun artması ile birlikte siyasi eleştiriye katılma yükümlülüğü de artmaktadır ve demokrasi ancak bu yolla ilerlemektedir. AİHM içtihatlarında Cumhurbaşkanı'na hakaret suçunun insan haklarını ihlal ettiğini ısrarlı bir şekilde vurgulamaktadır.

AİHM ifade özgürlüğünün kapsamını 07/12/1976 tarihli 5493/72 başvuru numaralı *Handyside v. Birleşik Krallık* kararında şöyle açıklamıştır:

"İfade özgürlüğü, 10. maddenin sınırları içinde, sadece lehte olduğu kabul edilen veya zararsız veya ilgilenmeye değmez görülen 'haber' ve 'düşünceler için değil, ama ayrıca devletin veya toplumun bir bölümünün aleyhinde olan, onlara çarpıcı gelen, onları rahatsız eden haber ve düşünceler için de uygulanır. Bunlar, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleridir; bunlar olmaksızın demokratik toplum olmaz."

Özel olarak siyasetçiye hakaret edilmesi konusunu ilk kez 1986 tarihli *Lingens v. Avusturya* davasında incelenmiştir. Avusturya Mahkemeleri, Lingens'i, başbakanı hakaret ettiği gerekçesiyle para cezasına mahkum etmiştir.

AİHM, ifade özgürlüğünün sözleşmenin 10 (2) fıkrasının sınırları içinde, yalnızca hoş giden veya ilgilenmeye değmeyen ifadelerin değil, rahatsız edici, çarpıcı, sarsıcı ifadelerin de koruma altında olduğuna değinmiştir. Mahkeme ayrıca gazetecilerin her alandaki bilgi ve fikirleri halka iletme gibi bir görevi, halkın da bilgi edinme hakkı bulunduğunu vurgulamaktadır.

Basın özgürlüğü, aynı zamanda siyasi kişiliklerin düşüncelerini ve faaliyetlerini eleştirme, kamuoyunda tartışma yaratma imkanı verir ki, bu da demokratik toplumun en önemli

unsurudur. Bir siyasetçiye yönelik eleştirilerin sınırı, sıradan bir vatandaşa yöneltilen eleştirilerin sınırlarından çok daha geniştir. AİHM içtihadı sarf edilen hakaret içerikli ifadeler konusunda, devlet başkanlarının diğer insanlardan daha ayrıcalıklı tutulamayacağını hiçbir şüpheye bırakmayacak bir şekilde öngörmektedir. Buna dair yaklaşımını 25/06/2002 tarihli ve 51279 başvuru numaralı *Colombani ve Diğerleri v. Fransa* kararında dile getirmiş 'devlet başkanlarına yönelik özel bir korumanın' gereksiz olduğunu belirtmiştir.

AİHM'in Cumhurbaşkanına hakaret suçu ile ilgili Türkiye hakkında vermiş olduğu 2005 tarihli *Pakdemirli v. Türkiye* kararı da bulunmaktadır. AİHM dava konusu ifadelerin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiş ve diğer kararlarından farklı olarak ifadenin gerçekten de hakaret içermesi halinde dahi, devletin verilen cezanın orantılı ve ölçülü olmasına dikkat etmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca Mahkeme *Colombani* davasında olduğu gibi, Cumhurbaşkanının özel bir mevzuat ile korunmasını ve mağdurun Cumhurbaşkanı olması dolayısıyla sanığın daha fazla ceza almasını haksız bulmuştur.

Hülasa, AİHM ifade özgürlüğünün sınırlarının belirlenmesi noktasında her şeyden önce ifadenin ortaya çıktığı somut koşulları incelemekte; daha sonrasında mağdurun politik bir şahsiyet olmasına vurgu yaparak, sıradan vatandaşa göre eleştirilere katlanması yükümlülüğünün çok daha fazla olduğunu belirtmektedir. Mahkeme ifadelerin provokatif, kaba, rahatsız edici, şok edici olmasını olağan kabul etmektedir. Demokratik hukuk devletlerinde artık kişilerin nefret söylemi ve yakın zamanlı şiddet tehdidi dışındaki ifadelerinin "ceza yargısı" içinde değerlendirilmesini gereksiz bulduğunu ifade edilmektedir. Siyasi kişiliklerin özellikle devlet başkanlarının ve Cumhurbaşkanlarının siyasi sorumlulukları ve cevap verme araçlarının genişliği göz önünde bulundurularak kendilerine yöneltilen eleştirilere karşı daha hoşgörülü olması gerektiği belirtilmektedir.

Tüm yukarıdakiler ve AİHM kararları doğrultusunda, şiddete teşvik ve nefret suçları haricinde ifade özgürlüğünü kullanan kişilere cezai yaptırım uygulanmaması gerektiği modern demokrasilerde genel kabul görmektedir. Bu bağlamda, Fası 154 Ceza Yasası'nın 51. Maddesi ile Şiddeti Teşvik Etme suçunun düzenlenmiş olduğu da göz önünde bulundurulduğunda, müfsit niyetli yayınlar ile ilgili maddenin yeniden düzenlenmesi ve sınırlarının daraltılması gerekmektedir.

Bu Yasa Önerisinde ayrıca Ceza yasasının 59. Maddesi uyarınca kişilerin sadece tasarrufunda kitap veya benzeri yayın buldurmasının suç kapsamından çıkarılması da hedeflenmektedir. "*Salihoğlu v. Türkiye*" kararında AİHM, sadece yayın buldurılmaktan ötürü bir kimsenin mahkum edilmesinin, AİHS'nin 10. maddesi ile güvence altına alınan ifade özgürlüğüne ve haber alma özgürlüğüne yönelik bir müdahale oluşturduğu kanaatindedir. AİHM, salt yayın buldurmanın suç teşkil etmeyeceği kanaatine vardığını not etmektedir. Tasarrufun 59. madde kapsamından çıkarılması ile paralel olarak 60. maddeden de tasarruf ile ilgili kısımlar çıkarılmıştır.

Bu Yasa Önerisi son olarak Ceza Yasasının Dördüncü Kısım, Altıncı Bölümünde yer alan Zem ve Kadih suçu ile ilgili düzenlemeleri kaldırmayı da içermektedir. İnsan Hakları Komitesi, 102. Oturum, Cenevre, 11-29 Temmuz Genel Yorum No:34'te taraf devletlere, hakareti suç kapsamından çıkarmayı göz önüne almaları ve her hâlükârda cezai yaptırımın yalnızca en ciddi hallerde uygulanması, hapsin de bu tür durumlarda hiçbir zaman uygun bir cezalandırma olmadığı şeklinde tavsiyede bulunmuştur. Yürürlükte olan Fası 148 Haksız Fiiller Yasası ile günün şartlarına uygun bir şekilde yorumlanacak şekilde zem ve kadih ile ilgili tazminat davası açma imkanı olduğu cihetle yeni herhangi bir düzenlemeye de ihtiyaç duyulmamaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) KKTC iç hukukunun önemli bir parçasıdır ve Anayasa Mahkemesi D.3/2006, D. 3/2015, D2/2016 sayılı kararlarında Sözleşmenin statüsünün yasa kurallarının üzerinde olduğunu teslim etmiş ve AİHM içtihat ve ilkelerinin temel hak ve özgürlüklerin yorumlanması ve düzenlenmesinde bu sözleşmeye uygun düzenlenmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Devamla, Yargıtay/Ceza D.1/2001 sayılı kararda Yüksek Mahkeme basın özgürlüğü, haberleşme özgürlüğü ve ifade özgürlüğüne ilişkin İngiliz koloni döneminden kalan yasaların ilkel kaldığı ve AİHS temelinde çağdaştırılması gerekliliğine vurgu yapmıştır.

KKTC Anayasa'sının Düşünce, Söz ve Anlatım Özgürlüğünü düzenleyen 24. Maddesi de açıkça "herkes, düşünce ve kanaat özgürlüğüne sahiptir; kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz. Düşünce suçu yoktur" düzenlemesini yapmıştır. Anayasamız; ifade özgürlüğünü bir çok değişik madde ile koruma altına almış ancak AİHS'den de farklı olarak basın özgürlüğüne özel bir önem verip özel bir düzenleme de yapmıştır. Yine KKTC Anayasası düşünce ve kanaat özgürlüğü hakkı dışında ifade özgürlüğünü de özel düzenlemeler ile güvence altına almaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

- Madde 1. Yasanın kısa ismi düzenlenmiştir.
- Madde 2. Genel gerekçede detaylı açıklanan sebeplere istinaden Esas Yasada yer alan “Müfsit Niyetin Tanımı ve İyi Niyet” yan başlıklı 48’inci maddenin (a) fıkrasının kaldırılması ve (d) fıkrasının değiştirilmesi suretiyle yeniden düzenlenmesi amaçlanmıştır.
- Madde 3. Genel gerekçede detaylı açıklanan sebeplere istinaden Esas Yasada yer alan “Tasarrufunda Yasa Dışı Cemiyete Ait Müfsit ve Propaganda Niteliğinde Yayınlar Bulundurmak” yan başlıklı 59’uncu maddenin yeniden düzenlenmesi amaçlanmıştır.
- Madde 4. Genel gerekçede detaylı açıklanan sebeplere istinaden, Esas Yasanın “Tutuklama ve Zapt Etme Yetkisi” yan başlıklı 60’uncü maddesinin 59’uncü maddedeki düzenlemelerle uyumlu olacak şekilde yeniden düzenlenmesi amaçlanmıştır.
- Madde 5. Esas Yasanın Dördüncü Kısım, Altıncü Bölümünün tümünün ve dolayısıyla da 194’üncü, 195’inci, 196’ncü, 197’ncü, 198’inci, 199’uncü, 200’üncü, 201’inci ve 202’ncü maddelerinin kaldırılması amaçlanmıştır.
- Madde 6. Yasanın yürürlüğe girişini düzenlemektedir.

CEZA (DEĞİŞİKLİK) YASA ÖNERİSİ

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi aşağıdaki Yasayı yapar:

Kısa İsim
Fasıl 154

3/1962
43/1963
15/1972
20/1974
31/1975
6/1983
22/1989
64/1989
11/1997
20/2004
41/2007
20/2014
45/2014
14/2020

1. Bu Yasa, Ceza (Değişiklik) Yasası olarak isimlendirilir ve aşağıda “Esas Yasa” olarak anılan Ceza Yasası ile birlikte okunur.

Esas Yasanın
48’inci
Maddesinin
Değiştirilmesi

2. (1). Esas Yasa, 48’inci maddesinin (a) fıkrası kaldırılmak suretiyle değiştirilir.

(2) Esas Yasa, 48’inci maddesinin (d) fıkrası kaldırılmak ve yerine aşağıdaki yeni (d) fıkrası konmak suretiyle değiştirilir:

“(d) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin adalet ve yargı yönetimini aşağılamayı veya küçük düşürmeyi amaçlayan bir niyeti anlatır.”

Esas Yasanın
59’uncu
Maddesinin
Değiştirilmesi

3. Esas Yasa, 59’uncu maddesi kaldırılmak ve yerine aşağıdaki yeni 59’uncu madde konmak suretiyle değiştirilir:

“Yasa Dışı Cemiyete Ait Müfsit ve Propaganda Niteliğindeki Yayınları Basmak ve Yayımlamak 59. Bu Yasanın 63’üncü maddesinde yasa dışı olduğu belirtilen fiillerden herhangi birini savunan veya teşvik eden veya yasa dışı bir cemiyet tarafından veya adına veya menfaatine yayınlanan veya yayımlandığı görülen herhangi bir kitap, dergi, broşür, afiş, bildiri gazete, mektup veya yayımlandığı görülen herhangi bir belge veya yazıyı basan, yayımlayan, satan veya satışa arz eden veya posta ile gönderen herhangi bir kişi, ağır bir suç işlemiş olur ve üç yıla kadar hapis cezasına çarptırılabilir ve mahkum olmasına neden olan kitap, dergi, broşür, afiş, bildiri, gazete, mektup veya yazı müsadere edilebilir.”

Esas Yasanın
60'ıncı
Maddesinin
Değiştirilmesi

4. Esas Yasa, 60'ıncı maddesi kaldırılmak ve yerine aşağıdaki yeni 60'ıncı madde konmak suretiyle değiştirilir:

“Tutukla- 60. Bir Polis Kumandanı veya Kumandan muavini
ma ve veya bölge sorumlusu Polis Müfettiři veya bunların
Zapt Etme yetkilendirdiđi bir Polis astsubayı veya eri, içinde yasa
Yetkisi dışı bir cemiyetin veya böyle bir cemiyet üyelerinin
veya bu Yasanın 63'üncü maddesinde yasa dışı olduğu
belirtilen fiillerden herhangi birinin işlenmesini
savunan veya teşvik eden kişilerin toplantı yapmakta
olduğuna inanması için makul bir sebebi bulunduđu
herhangi bir ev, bina veya yere müzekkeresiz ve
yardım olarak veya almayarak, girebilir ve orada
bulunan herhangi bir kişiyi tutuklayabilir.”

Esas Yasanın
Dördüncü
Kısımının Altıncı
Bölümü ve Bu
Bölüm Altında Yer
Alan 194'üncü,
195'inci, 196'ncı,
197'nci,
198'inci,199'uncu,
200'üncü, 201'inci
ve 202'nci
Maddelerin
Kaldırılması

5. Esas Yasa, Dördüncü Kısımın altında yer alan Altıncı Bölüm “Zem ve Kadih” başlık ve bu bölüm altında yer alan 194'üncü, 195'inci, 196'ncı, 197'nci, 198'inci, 199'uncu, 200'üncü, 201'inci ve 202'nci maddeler kaldırılmak suretiyle değiştirilir.

Yürürlüğe Giriř

6. Bu Yasa, Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihten başlayarak yürürlüğe girer.